

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-618183-II/09/MK

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, *12 listopada 2009* r.

Pan

Krzysztof Kwiatkowski

Minister Sprawiedliwości -

Prokurator Generalny

Memorium Panie Ministrze

Uprzejmie pragnę poinformować, iż do wiadomości Rzecznika Praw Obywatelskich zostało skierowane pismo Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie z dnia 28.04.2009 r., z którego wynika, iż przeprowadzenie badania sądowo - psychiatrycznego osób pozbawionych wolności, w obecności funkcjonariuszy Policji i z założonymi podczas badania kajdankami - jest czynnością nieważną w świetle prawa i winno skutkować eliminacją takiego dowodu z postępowania sądowego, albowiem narusza ono dyspozycję art. 171 § 7 kpk.

Do w/w pisma zostało dołączone stanowisko Wydziału Konwojowego Komendy Wojewódzkiej w Gorzowie Wlk. z dnia 23.03.2009 r., z którego wynika, iż wyżej opisane postępowanie policjantów podczas badań osób tymczasowo aresztowanych lub skazanych w placówkach służby zdrowia ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa osób przeprowadzających badania, przeciwdziała próbom samobójczym, czy samookaleczeniom konwojowanego, czy w końcu zapobiega ucieczkom konwojowanego lub dokonaniu przez niego zamachu na życie lub zdrowie uczestników konwoju lub innych osób.

Zgodnie z art. 171 § 7 kpk wyjaśnienia, zeznania oraz oświadczenia złożone w warunkach wyłączających swobodę wypowiedzi lub uzyskane wbrew zakazom wymienionym w § 5 art. 171 kpk nie mogą stanowić dowodu.

Wskazać jednak należy, iż dyspozycja art. 171 kpk odnosi się do „osoby przesłuchiwanej”.

Zdaniem Rzecznika istnieje zatem wątpliwość, czy osoba wobec której przeprowadzane jest badanie sądowo-psychiatryczne jest osobą przesłuchiwaną i stosuje się względem jej przesłanki z art. 171 kpk.

Opinia sądowo - psychiatryczna sporządzana jest na okoliczność ustalenia stanu zdrowia psychicznego podejrzanego/oskarżonego.

Opinia taka winna wypowiadać się zarówno co do poczytalności oskarżonego w chwili czynu, jak i jego aktualnego stanu psychicznego, w tym zdolności do udziału w postępowaniu, powinna również zawierać wypowiedź co do potrzeby zastosowania wobec oskarżonego środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia go w odpowiednim zakładzie zamkniętym, a nadto jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 17 października 1983 r., sygn. akt II KR 214/83, opinia sądowo - psychiatryczna powinna zawierać: opis metod i sposobu przeprowadzenia badań, określenie porządku, w jakim je przeprowadzono oraz przytaczać wszystkie argumenty oparte na okolicznościach, które mają związek z badanymi faktami, a które podbudowane są fachowymi wyjaśnieniami biegłych; biegli powinni w niej zająć stanowisko co do każdego faktu (dowodu) i na podstawie swoich wiadomości specjalnych wykazać, który z nich jest pomocny w określeniu stanu zdrowia psychicznego oskarżonego, a który nie i dlaczego; biegli powinni też ustosunkować się do każdego dokumentu dotyczącego leczenia oskarżonego oraz uwzględnić wyniki badań biegłego psychologa (Grzegorzczuk Tomasz, *Komentarz do art. 202 kodeksu postępowania karnego*, [w:] T. Grzegorzczuk, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Zakamycze, 2003, wyd. III, publ. LEX).

Co ważne, z zakazu dowodowego określonego w art. 199 kpk wynika, iż „złożone wobec biegłego albo wobec lekarza udzielającego pomocy medycznej oświadczenia oskarżonego, dotyczące zarzucanego mu czynu, nie mogą stanowić dowodu”.

O ochronie tajemnicy informacji uzyskanych podczas badania sądowo-psychiatrycznego traktuje nadto Rozdział 6 Ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z dnia 20 października 1994 r.). Zgodnie z art. 51 cyt. ustawy „W dokumentacji dotyczącej badań lub przebiegu leczenia osoby, wobec której podjęto czynności wynikające z niniejszej ustawy, nie utrwała się oświadczeń obejmujących przyznanie się do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary. Zasadę tę stosuje się również do dokumentacji dotyczącej badań przeprowadzonych na żądanie uprawnionego organu” .

Artykuł 52 ust. 1 cyt. ustawy stanowi, iż „Nie wolno przesłuchiwać osób obowiązanych do zachowania tajemnicy, stosownie do przepisów niniejszego rozdziału, jako świadków na okoliczność wypowiedzi osoby, wobec której podjęto czynności wynikające z niniejszej ustawy, co do popełnienia przez nią czynu zabronionego pod groźbą kary”. Zakaz określony w ust. 1 stosuje się odpowiednio do lekarzy wykonujących czynności biegłego.

Wydaje się zatem, iż osobie badanej przez biegłych - w celu wydania przez nich opinii sądowo-psychiatrycznej - nie przysługuje status osoby przesłuchiwanej i nie mają wobec niej zastosowania reguły określone w art. 171 kpk.

Jak wynika natomiast z § 5 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie poddawania badaniom lub wykonywania czynności z udziałem oskarżonego oraz osoby podejrzanej (Dz. U. z dnia 24 lutego 2005 r.) „Organ postępowania zapewnia w czasie badania oraz wykonywania czynności asystę, jeżeli jest to niezbędne do przeprowadzenia badania lub wykonania czynności, gdy zachodzi potrzeba zastosowania wobec osoby przymusu bezpośredniego, albo na wniosek przeprowadzającego badanie lub wykonującego czynności”.

W tym stanie rzeczy wydaje się, iż w/w stanowisko Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie dotyczące postępowania policjantów podczas badań osób tymczasowo aresztowanych lub skazanych w placówkach służby zdrowia nie narusza art. 171 kpk.

Inną natomiast okolicznością podnoszoną we wspomnianym stanowisku Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie jest kwestia zapewnienia biegłym możliwości przeprowadzenia kompleksowego badania osoby podejrzanej/oskarżonej, która jest pozbawiona wolności. Takiego kompleksowego badania - na co zwraca się w/w piśmie, nie można przeprowadzić w sytuacji, kiedy osoba badana ma założone na rękach kajdanki. W skład badania psychiatrycznego wchodzi bowiem badanie stanu fizykalnego - somatycznego i neurologicznego.

Mając na względzie powyższe zasadne wydaje się unormowanie procedury związanej z przeprowadzeniem badania sądowego - psychiatrycznego w takich warunkach, by badanie to mogło być kompleksowym, przy jednoczesnym zapewnieniu środków bezpieczeństwa i prawidłowego toku procesu sądowego.

Uprzejmie pragnę poinformować, iż Rzecznik wystąpił w dniu 27.08.2009 r. do Komendanta Głównego Policji z prośbą o zajęcie stanowiska w niniejszej sprawie.

Z odpowiedzi udzielonej przez Komendanta Głównego Policji na w/w wystąpienie Rzecznika wynika między innymi, iż problematyka stosownego unormowania procedury związanej z przeprowadzaniem badań sądowo - lekarskich pozostaje we właściwości Ministra Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym dla spraw zdrowia.

Mając na względzie powyższe oraz z uwagi na doniosłość problematyki podnoszonej w omawianej sprawie - akcentowanej również przez środowisko medyczne (por. opinia Instytutu Psychiatrii i Neurologii w Warszawie z dnia 28.04.2009 r.) - Rzecznik zwraca się z prośbą o ustosunkowanie się do problematyki przedstawionej w niniejszym piśmie i o poinformowanie Rzecznika o zajęтым stanowisku.

Z pozdrowieniami

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich